

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของการศึกษา

ฝ้าย เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอยู่ในประเภทพืชที่ให้ เส้นใยซึ่งมีการใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ ปุยฝ้ายใช้เป็นตัวถักทอในอุตสาหกรรมสิ่งทอ เมล็ดฝ้ายใช้เป็นตัวถักทอในอุตสาหกรรมสกัดน้ำมันพืช และกากเมล็ดฝ้ายใช้เป็นตัวถักทอในการผลิตอาหารสัตว์ สำหรับประเทศไทยนั้นยังไม่สามารถผลิตฝ้ายให้พอเพียงกับความต้องการใช้¹ จึงจำเป็นต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่าปีละ 2,000 ล้านบาท ดังนั้นการเพิ่มผลผลิตฝ้ายให้สูงขึ้นนอกจากจะเป็นการช่วยลดการขาดดุลการค้าของประเทศแล้ว ยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกฝ้ายอีกด้วย แต่ในการผลิตฝ้ายนั้นต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ทำให้เกษตรกรไม่กล้าเสี่ยงที่จะลงทุนในการปลูกฝ้าย เป็นผลให้พื้นที่เพาะปลูกฝ้ายของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี² สำหรับอุปสรรคที่สำคัญของการปลูกฝ้าย³ ได้แก่ แมลงศัตรูฝ้าย โดยที่ตลอดฤดูการปลูกจะมีแมลงศัตรูมากมายหลายชนิดเข้าทำลายฝ้ายตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตฝ้ายเป็นอย่างมาก ซึ่งการกำจัดและป้องกันแมลงศัตรูฝ้ายที่มีประสิทธิภาพที่สุดก็คือ การใช้ยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย โดยมีการฉีดพ่นตามเวลาที่กำหนด⁴ ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มผลผลิตภาพในการปลูกฝ้ายของเกษตรกรไทย

1 ดูรายละเอียดในตารางที่ 1 ภาคผนวก ก.

2 ดูรายละเอียดในตารางที่ 2 ภาคผนวก ก.

3 พล สุภเทพ, ผู้รวบรวมและเรียบเรียง, การป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูฝ้าย โดยวิธีการนบ, (กรุงเทพฯ : นิเวศกรมการพิมพ์, 2523), 1.

4 ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.

ยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายที่ใช้กันอยู่ในประเทศไทยนั้น ต้องทำการนำเข้ามาจากต่างประเทศทั้งหมด ปีหนึ่ง ๆ คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 200 ล้านบาท ซึ่งปัจจุบันมีหน่วยงานธุรกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับการนำเข้า การผสม การบรรจุและการส่งจำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายทั้งในระดับค้าส่งและค้าปลีก เป็นจำนวนมากมาย¹ ตลอดจนยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายที่มีจำหน่ายกันในท้องตลาดนั้น มีอยู่มากมายหลายชนิดด้วยกัน ซึ่ง เป็นเหตุให้ระบบการตลาดยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายมีความซับซ้อนมาก และยังไม่มียุทธศาสตร์ใดที่ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดต่าง ๆ ไว้ ดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์ถึงลักษณะการดำเนินธุรกิจของระบบการตลาดยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายนี้ นอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนข้อมูลทางการตลาดซึ่งมีอยู่น้อยมากแล้ว ยังทำให้ทราบถึงแนวปฏิบัติทั่วไปของการดำเนินธุรกิจและผลที่ เกิดจากการดำเนินงานด้านการตลาดของธุรกิจยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายอีกด้วย เพื่อใช้เป็นแนวทางของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนมาตรฐานการต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของ หน่วยงานรัฐและเอกชนให้สอดคล้องซึ่งกันและกัน ยังผลให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรผู้ปลูกฝ้ายมากที่สุดในการที่จะจัดหาได้มาของปัจจัยสำคัญในการผลิตฝ้ายอันได้แก่ยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย ที่มีคุณภาพดี ในราคาที่เหมาะสม มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการใช้ และมีอันตรายต่อผู้ใช้ใช้น้อยที่สุด ดังนั้นหากขาดเสียซึ่งระบบการตลาดยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย หรือระบบตลาดที่ ดำเนินงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพแล้ว นอกจากทำให้ธุรกิจยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายไม่อาจดำเนินให้ครบวงจรและพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้าขึ้น ยังจะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของฝ้ายอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะทั่วไปทางธุรกิจของยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย
2. เพื่อศึกษาถึงส่วนแบ่งตลาดของบริษัทผู้ค้า วัสดุการ เกษตรยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายที่จำหน่ายในประเทศ
3. เพื่อศึกษาถึงช่องทางการจำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายของบริษัทผู้ค้า วัสดุการ เกษตร
4. เพื่อศึกษาถึงลักษณะการส่งเสริมการจำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย

¹ เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ฝ้ายวิสัยปัจจัยการผลิตการเกษตร. "การตลาด การจำหน่าย และการใช้ยาปราบศัตรูพืชในประเทศไทย", เอกสารเศรษฐกิจการเกษตรเลขที่ 64 (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2524), หน้า 1 (อัดสำเนา)

ขอบเขตการศึกษา

1. การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเน้นเฉพาะระบบการตลาดยาปราบแมลงศัตรูผ้าของเอกชน
2. ในการวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลปฐมภูมิเป็นหลักในการวิเคราะห์ เนื่องจากข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวกับระบบการตลาดของยาปราบแมลงศัตรูผ้ามีผู้ทำการศึกษาริ้วยวัน้อยมาก
3. การส่งเสริมการขายในที่นี้จะเน้นเฉพาะการส่งเสริมการขายโดยบริษัทผู้ค้าวัสดุการเกษตรที่มุ่งไปสู่ตัวกลาง ทั้งนี้เพราะตัวกลางนอกจากจะเป็นผู้ช่วยผลักดันสินค้าของบริษัทผู้ค้าวัสดุการเกษตรยาปราบแมลงศัตรูผ้าเข้าไปในตลาดแล้ว ยังเป็นผู้ที่ชี้แนะและสนับสนุนสุดท้ายต่อเกษตรกรในการเลือกซื้อยาปราบแมลงศัตรูผ้าของหน่วยธุรกิจนั้นอีกด้วย
4. ข้อมูลที่ปรากฏผลในการวิจัยนี้เป็นข้อมูลในปีการเพาะปลูก 2523/2524 เท่านั้น

สมมติฐาน

1. บริษัทผู้ค้าระหว่างประเทศมีส่วนครองตลาดยาปราบแมลงศัตรูผ้ามากกว่าบริษัทผู้ค้าในประเทศ
2. ผู้ค้าวัสดุการเกษตรยาปราบแมลงศัตรูผ้าไม่นิยมใช้วิธีการขายโดยตรง
3. การโฆษณาทางวิทยุ เป็นสื่อโฆษณาที่ให้ผลดีที่สุดในการส่งเสริมการขาย
4. วิธีการส่งเสริมการขายของผู้ค้าวัสดุการเกษตรที่นิยมที่สุดคือการให้สินเชื่อกแก่คนกลาง

นิยามคำศัพท์

การนิยามคำศัพท์ในที่นี้จะเป็นการนิยามคำศัพท์ในระดับปฏิบัติการ (Operation Definition) ซึ่งจะมีความหมายในการวิจัยนี้เท่านั้น โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. บริษัทผู้ค้าระหว่างประเทศ หมายถึง บริษัทผู้จำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูผ้าที่มีบริษัทสำนักงานใหญ่หรือบริษัทแม่อยู่ในต่างประเทศ และมีบริษัทสาขาในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยที่บริษัทดังกล่าวอาจดำเนินธุรกิจเป็นทั้งผู้นำเข้า ผู้ส่ง และผู้บรรจุ หรืออาจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้
2. บริษัทผู้ค้าในประเทศ หมายถึง บริษัทผู้จำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูผ้าที่มีบริษัทสำนักงานอยู่ภายในประเทศไทยเท่านั้น ไม่มีบริษัทสาขาในประเทศอื่น โดยที่บริษัทดังกล่าวอาจดำเนินธุรกิจเป็นทั้งผู้นำเข้า ผู้ส่ง และผู้บรรจุ หรืออาจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

3 บริษัทผู้ค้าวัสดุการเกษตรยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายหรือบริษัทผู้ค้าวัสดุการเกษตร หรือผู้ค้าวัสดุการเกษตรยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย หรือผู้ค้าวัสดุการเกษตร หมายถึง บริษัทผู้ค้า ระหว่างประเทศและบริษัทผู้ค้าในประเทศ ที่ดำเนินการธุรกิจทางด้านยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย

4. เกษตรกรลูกไร่ หรือลูกไร่ หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกฝ้ายที่ได้รับความช่วยเหลือ ในด้านเงินลงทุน ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ เช่น ยาปราบศัตรูฝ้าย ปุ๋ย ฯลฯ และ เครื่องอุปโภคบริโภค จากร้านค้าหรือนายทุนท้องถิ่นโดยต้องเสียดอกเบี้ย ซึ่งการชำระหนี้เป็น เงินสดหรือนำผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ไปขายให้แก่ร้านค้าหรือนายทุนที่ตนได้รับสินเชื่อมา

5. นายทุน หมายถึง ร้านค้าที่เป็นตัวแทนจำหน่ายหรือร้านค้าย่อยที่จำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย หรือพ่อค้าในท้องถิ่น ที่มีการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรลูกไร่ในรูปแบบต่าง ๆ กัน

วิธีการวิจัย

วิธีการที่ใช้ในการวิจัยนี้จะมีมุ่งให้ความสำคัญแก่งานวิจัยในภาคสนาม โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้นั้นจะได้อาจมาจากแบบสอบถาม¹ ซึ่งออกแบบไว้เป็นแบบผลมระหว่างแบบสอบถามเปิด (Open-Ended Questionnaire) และแบบสอบถามแบบปิด (Close-Ended Questionnaire) โดยข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถามนี้จะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลกรศึกษาระบบการตลาด ยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย และผลการทดสอบสมมุติฐานตามที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น ส่วนข้อมูลอื่น ๆ นั้น จะเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งใช้เป็นข้อมูลที่เกี่ยวกับบทบาทของฝ้ายและยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย รวมทั้ง การศึกษาระบบการตลาดยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย เพียงบางส่วนอีกด้วย สำหรับรายละเอียดของ วิธีการวิจัยที่สำคัญ ๆ มีสรุปพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. การเลือกท้องถิ่น

การเลือกท้องถิ่นที่ทำการศึกษานั้นเลือกจากจังหวัดที่มีพื้นที่การเพาะปลูกฝ้ายมาก และมีปริมาณการผลิตสูง ซึ่งท้องถิ่นดังกล่าวได้แก่

1.1 จังหวัดลพบุรี

1.2 จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 จังหวัดนครสวรรค์

¹ ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข

1.4 จังหวัดเลย

1.5 จังหวัดนครราชสีมา

1.6 จังหวัดอุทัยธานี

1.7 จังหวัดสระบุรี

2. การกำหนดและวิธีการเลือกตัวอย่าง

ในการวิจัยนี้ กำหนดตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด โดยเป็นเกษตรกรผู้ปลูกฝ้ายจำนวน 200 ตัวอย่าง และเป็นร้านค้าที่จำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายอีก 50 ตัวอย่าง จากนั้นก็ได้ทำการแบ่งจำนวนของเกษตรกรและร้านค้าออกตามสัดส่วนของพื้นที่เพาะปลูกฝ้ายในแต่ละจังหวัด¹ เมื่อได้จำนวนตัวอย่างที่จะเก็บในแต่ละจังหวัดแล้วก็ทำการสุ่มตัวอย่างจากสองอำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกฝ้ายเป็นอันดับหนึ่งและอันดับสองของแต่ละจังหวัดนั้น แล้วทำการแบ่งจำนวนตัวอย่างของเกษตรกรและร้านค้าที่จะเก็บข้อมูลของแต่ละจังหวัดตามสัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกฝ้ายของสองอำเภอที่ได้เลือกไว้

3. การสุ่มตัวอย่าง

ในการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกและร้านค้าที่จำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายจากท้องที่ที่จะทำการสำรวจ เก็บข้อมูลนั้นจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัยนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามสองชุด ชุดหนึ่งใช้สัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกฝ้าย ส่วนอีกชุดหนึ่งนั้นใช้ในการสัมภาษณ์ร้านค้าที่จำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย ซึ่งขั้นตอนในการเก็บข้อมูลนั้นประกอบด้วย

4.1 การสัมภาษณ์ นักสัมภาษณ์ประกอบด้วยนิสิตปริญญาโท 10 คน และทุกคนได้รับคำชี้แจงถึงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามแล้วเป็นอย่างดี

4.2 ทดสอบแบบสอบถาม ด้วยการไปสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกฝ้าย และร้านค้าที่จำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย จำนวน 20 คน และ 5 ร้าน ตามลำดับ เพื่อตรวจสอบคำถามในแบบสอบถามว่าผู้ตอบเข้าใจถูกต้องหรือไม่เพียงใด

¹ ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข.

4.3 ทำการแก้ไขแบบสอบถามทั้งสองชุด

4.4 ขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

4.4.1 นำไปแสดงต่อเกษตรจังหวัดในท้องที่ที่จะทำการวิจัย เก็บข้อมูล โดยขอความร่วมมือในการออกหนังสือไปแสดงต่อเกษตรอำเภอให้ช่วยอำนวยความสะดวกและนัดเกษตรกรผู้ปลูกฝ้ายให้แก่ผู้สัมภาษณ์ เพื่อทำการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล ซึ่งระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการต่าง ๆ สำหรับการเก็บข้อมูลของแต่ละจังหวัดดังกล่าวนี้ประมาณ 4 สัปดาห์

4.4.2 นำไปแสดงต่อเจ้าของร้านค้าที่จำหน่ายยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย เพื่อให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ

4.5 การสัมภาษณ์เกษตรกรหนึ่งรายใช้เวลาประมาณ 20 นาที ส่วนร้านค้า ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30 นาทีต่อราย ซึ่งการสัมภาษณ์เกษตรกรนั้นได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี และทางด้านร้านค้าส่วนใหญ่ได้รับความร่วมมือทั้งนี้เพราะว่ามีจดหมายชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ แต่อย่างไรก็ตามยังมีร้านค้าบางร้านปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้สัมภาษณ์ ซึ่งได้พยายามชี้แจงถึงวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนแล้ว ก็จะมีการเลือกตัวอย่างใหม่เพื่อทำการเก็บข้อมูลแทน

5. การประมวลผลข้อมูลและการเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามจะถูกนำมาประมวลผลด้วยมือโดยการแจงนับ (Tallying) ซึ่งจะนำมารวบรวมสรุปผลเพื่อแสดงรายละเอียดต่าง ๆ ออกมาในรูปของแผนภาพและตารางโดยมีการแสดงผลในรูปของข้อมูลดิบและรูปของร้อยละอีกด้วยตามความเหมาะสม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) อันเป็นลักษณะของการพรรณา และผลที่ได้จากการวิเคราะห์นี้จะเป็นการพิสูจน์สัมมุติฐานที่กำหนดไว้ว่าเป็นจริงหรือไม่ประการใด ซึ่งรายละเอียดของการทดสอบสัมมุติฐานนั้นมีดังนี้

6.1 การทดสอบสัมมุติฐานในข้อที่ 1 จะแสดงในรูปร้อยละและนำอัตราร้อยละของข้อมูลที่รวบรวมได้ รวมทั้งข้อมูลดิบบางส่วนมา เปรียบเทียบพิจารณาเพื่อสรุปผลในการที่จะยอมรับหรือปฏิเสธสัมมุติฐาน

6.2 การทดสอบสัมมุติฐานข้อที่ 2, ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 จะแสดงในรูปของร้อยละ และนำร้อยละของข้อมูลที่รวบรวมได้มา เปรียบเทียบพิจารณาเพื่อสรุปผลในการที่จะยอมรับหรือปฏิเสธสัมมุติฐานนั้นหรือไม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

1. เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับทางราชการในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับยาปราบแมลงศัตรูฝ้าย เพื่อเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรผู้ปลูกฝ้าย
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการตลาดยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายของบริษัทผู้ค้าวัสดุการเกษตร
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยาปราบแมลงศัตรูฝ้ายต่อไปในอนาคต

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย